

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેન્સૂર અને અન્ય.

વિરુદ્ધ

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય

૬ મે, ૧૯૭૧

[આઈ. ડી. દુઆ અને વી. ભાર્ગવ, ન્યાયમૂર્તિઓ.]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૮૮૮, કલમ ૪ (૧) (ટી), ૪૯૨, ૪૧૭ (૩) –
આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ રજૂ કરવી – જ્યારે
સરકારી વકીલની નિમણૂક કરવામાં આવે ત્યારે વધારાના સરકારી વકીલ અપીલ
રજૂ કરી શકે છે – આવી અપીલ એક 'કેસ' છે જેમાં સરકારી વકીલ કાર્યવાહી કરવા
માટે હકદાર છે – નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે અપીલની સુનાવણીમાં હાઈકોર્ટની
શક્તિ – સિદ્ધાંત

ભારતનું બંધારણ, અનુચ્છેદ ૧૩૬-વિશેષ રજા દ્વારા અપીલમાં દલીલોનું અવકાશ.

અપીલકર્તાઓ પર અન્ય પાંચ લોકો સાથે હત્યા અને હત્યાના પ્રયાસના ગુનાઓનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટે પાંચ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.અપીલકર્તાઓમાંથી ચારને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, આ દોષિતતાને હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.પાંચમા અપીલકર્તાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.વિશેષ રજા દ્વારા અપીલમાં આ અદાલત સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે; (i) અપીલકર્તાઓની દોષિતતાને પુરાવા પર ટકાવી શકાતી નથી; (ii) અપીલકર્તાઓમાંથી એક સામે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવીને ઉચ્ચ અદાલતે આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું ન હતું; અને (iii) વધારાની સરકારી વકીલને નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણય સામે ઉચ્ચ અદાલતમાં અપીલ રજૂ કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા ન હતા કારણ કે આવી અપીલ 'કેસ'ન હતી.

જણાવે છે કે:(i) બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ અદાલત સામાન્ય રીતે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતાને ધ્યાનમાં લેવા માટે પુરાવાનું ફરીથી મૂલ્યાંકન કરતી

નથી.જ્યાં સુધી કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા કાર્યવાહીની અનિયમિતતા દ્વારા સુનાવણીને દૂષિત કરવામાં ન આવે અથવા કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં ન આવે જે અયોગ્ય સુનાવણીમાં પરિણમે છે, અથવા જ્યાં સુધી ચુકાદાનું પરિણામ ન્યાયની ઘોર નિષ્ફળતામાં ન આવે ત્યાં સુધી, આ અદાલત એક નિયમ તરીકે તેના પોતાના સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર આવવા માટેના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે આગળ વધતી નથી.વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તાઓના વકીલશ્રી દ્વારા આવી કોઈ નબળાઈ દર્શાવવામાં આવી ન હતી.[૭૩૬ એફ]

(૨) અપીલકર્તાઓના વકીલશ્રી એ બતાવવામાં પણ અસમર્થ હતા કે અપીલકર્તાઓમાંથી એક વિરુદ્ધ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને ઉલટાવીને હાઈકોર્ટ આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.[૭૩૭ એચ]

સંવત સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૬૧] ૩ એસ. સી. આર. ૧૨૦, કેશવ ગંગા રામ નવગા અને અન્ય.વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, કિમિનલ અપીલ નંબર ૧૦૦/૧૯૬૮ તારીખ ૦૩/૦૨/૧૯૭૧, શીઓ સ્વરૂપ વિરુદ્ધ રાજા સમ્રાટ, (૧૯૩૪) L. R. ૬૧ I. A. ૩૯૮ અને લક્ષ્મણ કાલુ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, A. I. R. ૧૯૬૮ S. C. ૧૩૯૦ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

(૩) ઉચ્ચ અદાલતમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણય સામે અપીલ રજૂ કરનારા વધારાના સરકારી વકીલને મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ઉદ્ભવતા કેસોના સંદર્ભમાં ઉચ્ચ અદાલત માટે સરકારી વકીલ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા.આરોપી વ્યક્તિઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં પરિણમતું કેસ સ્પષ્ટપણે રાજ્યમાં ઉદભવતો કેસ હશે અને જાહેરનામાની વિચારણા હેઠળ હશે.કલમ ૪ (૧) (ટી) ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા જે 'સરકારી વકીલ'ને કલમ ૪૯૨ ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા સાથે મળીને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેના હેઠળ રાજ્ય સરકારને સરકારી વકીલની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, જ્યારે વધારાના સરકારી વકીલની મધ્યપ્રદેશ રાજ્યમાં ઉદ્ભવતા કેસોના સંદર્ભમાં હાઈકોર્ટ માટે સરકારી વકીલ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશો સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ રજૂ કરવા માટે કાયદેસર રીતે અધિકૃત સરકારી વકીલ તરીકે ગણવા જોઈએ.[૭૪૦ C]

ભીમપ્પા બસપ્પા ભુ સન્નયાર વિરુદ્ધ લક્ષ્મણ શિવરાયપ્પા સમગૌડા અને અન્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૭૦ એસ. સી. ૧૧૫૩ અને ભગવાન દાસ વિરુદ્ધ ધ કિંગ, એ.આઈ. આર. ૧૯૪૯ પી. સી. ૨૬૩ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ક્રિમિનલ અપીલ્સ નંબર ૩૦ અને ૩૧/૧૯૬૭.

ક્રિમિનલ અપીલ્સ નંબર ૨૪૮ અને ૩૧૩/૧૯૬૫ માં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટ,
ઈન્ડોર બેન્ચના ૨૧/૦૪/૧૯૬૬ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ રજા
દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તાઓ માટે નૂર-ઉદ-દીન અહમદ, સી. એલ. સરીન, જે. સી.
તલવાર અને આર.એલ. કોહલી (ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૦/૧૯૬૭ માં).

આઈ. એન. શ્રોફ, અપીલકર્તા માટે (ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૧/૧૯૬૭
માં).

નૂર-ઉદ-દીન અહેમદ, સી. એલ. સરીન, એસ. કે. મહેતા અને કે. એલ.
મહેતા, પ્રતિવાદીઓ માટે નંબર ૧ થી ૪ અને ૯ (ક્રિમિનલ અપીલ નંબર
૩૧/૧૯૬૭ માં).

અદાલતનો ચુકાદો દુઆ, ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.—આ વિશેષ
રજા દ્વારા બે અપીલ છે. એક અપીલમાં, મન્સૂર, રાશિદ, ઇશાક, યુનુસ અને
મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાન અપીલકર્તા છે અને બીજી અપીલમાં રાજ્યએ અજીમખાન,

હકીમખાન, મહેમૂદખાન પુત્ર દિલાવરખાન, ગબ્બુ અને મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાનને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલ કરી છે.તમામ દસ આરોપીઓમાં મન્સૂર પુત્ર ભોંડેખાન, રાશિદ પુત્ર અદ્લાબેલી, ઇશાક પુત્ર વલી મોહમ્મદ, યુનુસ પુત્ર મોહમ્મદ હુસૈન, અજીમખાન પુત્ર વારિશખાન, હકીમખાન પુત્ર અનાસ્કાન, મહેમૂદખાન પુત્ર દિલાવરખાન, ગબ્બુ પુત્ર મોહમ્મદ શરીફ, મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાન અને મક્કૂ પુત્ર ભોંડેખાનનો સમાવેશ થાય છે. 302/34, 302/149,, 309/38 અને 309/188 ભારતીય દંડ સંહિતા તેમાંથી ૮ આરોપી વ્યક્તિઓ, એટલે કે મન્સૂર, રાશિદ, ઇશાક, યુનુસ, અજીમખાન, હકીમખાન, મહેમૂદખાન પુત્ર દિલાવરખાન અને મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાન પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 302,309 અને 188 હેઠળ વધુમાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યા હતા. આ તમામ આરોપો ૧૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૫ના રોજ બોમ્બે બજાર ચોરાહામાં લગભગ ૧૨-૩૦ સાંજે એક કરામત બેગ પહલવાન પુત્ર મિર્ઝા કરીમ બેગની હત્યા સાથે સંબંધિત છે. અને એક જ સમયે અને સ્થળે મૃતક કરામત બેગ પહલવાનના પુત્ર ઈકબાલ બેગના જીવ લેવાનો પ્રયાસ.

ટ્રાયલ કોર્ટે મન્સૂર, રાશિદ, ઇશાક અને યુનુસને દોષી ઠેરવ્યા હતા અને બાકીનાને શંકાનો લાભ આપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.ગબ્બુના સંદર્ભમાં એવું જોવા મળ્યું હતું કે તેની પાસે ગુનાનું કોઈ હથિયાર હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું ન હતું અને એવું ન કહી શકાય કે તેને મન્સૂરની આગેવાની હેઠળના પક્ષના સભ્યોના હેતુ વિશે કોઈ જાણકારી હતી.તેથી, તેમને આ સભાના સભ્ય ન

ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.તેમની સામે અન્ય કોઈ કેસ દાખલ કરવાની માંગ કરવામાં આવી ન હતી.

ત્રણ ઈજાઓમાંથી દરેક (સંખ્યા ૨,૩ અને૯) ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મૃતક કરામત બેગ પર લાદવામાં આવેલા આરોપોને વ્યક્તિગત રીતે કરામતના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં પૂરતા હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.પરંતુ કોઈ પણ આરોપીએ મૃતકને કોઈ ખાસ જીવલેણ ઈજા પહોંચાડી ન હોવાનું નિઃશંકપણે સાબિત થયું હોવાથી, તે બધાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.ઈકબાલ બેગને થયેલી ઈજા મન્સૂર પર લાદવામાં આવી હતી, પરંતુ આ ઈજા ભારતીય દંડ સંહિતાઅને કલમ ૩૨૪ હેઠળ ૪ ગુનો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું કારણ કે ચારેય આરોપી આ હુમલામાં સામાન્ય ઇરાદાથી જોડાયા હતા, તેઓ બધાને ભારતીય દંડ સંહિતાઅને કલમ ૩૪ સાથે વાંચીને કલમ ૩૨૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

દોષિત વ્યક્તિઓએ તેમની દોષિતતા સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી અને રાજ્યએ અન્યને નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે અપીલ કરી હતી.રાજ્યએ દોષિતો પર લાદવામાં આવેલી સજામાં વધારો કરવા માટે પુનરીક્ષણ અરજી પણ રજૂ કરી હતી.

ઉચ્ચ અદાલતે મન્સૂર, રાશિદ, ઈશાક અને યુનુસની સજાને સમર્થન આપ્યું હતું અને તેમની અપીલ ફગાવી દીધી હતી.તેણે માત્ર મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાનને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે રાજ્યની અપીલને મંજૂરી આપી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી ચાર વ્યક્તિઓ સાથે તેને દોષિત ઠેરવ્યો હતો.પરિણામ એ આવ્યું કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨/૧૪૮ હેઠળ પણ તમામ પાંચ દોષિત આરોપી વ્યક્તિઓ સામે આરોપો સાબિત થયા હતા.આ આરોપ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ આરોપ ઉપરાંત સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો તેવી જ રીતે ઇકબાલ બેગને થયેલી ઇજાના સંદર્ભમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪/૧૪૮ હેઠળ આરોપ સાબિત થયો હતો.અંતિમ પરિણામમાં, મહેમૂદ પુત્ર/પુત્ર ભોંડેખાન અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા ચાર આરોપીઓને કલમ ૩૦૨/૩૪ ભારતીય દંડ સંહિતા, કલમ ૩૦૨/૧૪૮ ભારતીય દંડ સંહિતા અને કલમ ૧૪૮ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. ઇકબાલ બેગને થયેલી ઇજાઓના સંદર્ભમાં પણ આ તમામ પાંચ વ્યક્તિઓને કલમ ૩૪ અને ૧૪૮ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. આ ગુના માટેની સજા જાળવી રાખવામાં આવી હતી, પરંતુ વધુમાં તેમને કલમ ૧૪૮ ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળ એક વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.ઉચ્ચ અદાલતને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪ અને ૧૪૮ સાથે પાંચી શકાય તેવા

ગુના માટે આજીવન કેદની સજાને વધારીને મૃત્યુદંડની સજા કરવા માટે કોઈ નક્કર આધાર મળ્યો ન હતો.

આ અદાલતમાં ફરીથી બે અપીલ છે—એક હાઈકોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા પાંચ આરોપીઓની અને બીજી રાજ્ય દ્વારા બાકીની પાંચ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે.રાજ્યની અપીલમાં દિવસના પ્રકાશમાં થયેલી ભયાનક હત્યા માટે આજીવન કેદની સજા અપૂરતી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે.આ બંને અપીલ બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ વિશેષ રજા દ્વારા આ અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવી છે.તેમને અમે પહેલી વાર ૨૭ અને ૨૮ ઓગસ્ટ અને ૨૨ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૭૦ના રોજ સાંભળ્યા હતા.રેકૉર્ડ પરથી એવું લાગે છે કે આરોપી વ્યક્તિઓએ કોર્ટ ઓફ કમિટિંગ મેજિસ્ટ્રેટમાં બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની કોઈ યાદી દાખલ કરી ન હતી.જોકે, એડિશનલ સેશન્સ જજની કોર્ટમાં ૧૩ સાક્ષીઓની યાદી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે સાક્ષીઓના સંબંધમાં સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું હતું.જે દિવસે બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની તપાસ થવાની હતી તે દિવસે તેઓ હાજર ન હતા જેના પરિણામે ટ્રાયલ કોર્ટે તેમને રજૂ કરવા માટે વધુ મોકૂફી આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટમાં દલીલોના સમયે બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓને રજૂ કરવા માટે સ્થગન આપવાનો ઇનકાર કરવાને કારણે આરોપી વ્યક્તિઓ પ્રત્યે પૂર્વગ્રહનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કોર્ટે એવું માન્યું ન હતું કે આરોપી વ્યક્તિઓ જે તેમની તપાસ કરવા માંગતા હતા તેમના પર કોઈ પૂર્વગ્રહ થયો હતો.રેકૉર્ડ પરથી

આપણને જાણવા મળે છે કે માત્ર મન્સૂર, મહેમૂદ પુત્ર ભોંડેખાન, મહેમૂદખાન પુત્ર દિલાવરખાન, હકીમખાન અને અજીમખાન બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની તપાસ કરવા માંગતા હતા.અન્ય આરોપીઓએ બચાવમાં કોઈ સાક્ષીની પૂછપરછ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.૧૩ સાક્ષીઓની યાદીમાંથી શ્રી બોંગેને હસ્તલેખન નિષ્ણાત તરીકે છોડી દેવામાં આવ્યા હતા.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓને જે સંજોગોમાં મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી તે એ છે કે ૧૦/૦૬/૧૯૬૫ પર, આરોપી વ્યક્તિઓને તેમનો બચાવ કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા.એવું જાણવા મળ્યું હતું કે બચાવ પક્ષનો કોઈ પણ સાક્ષી તે દિવસે કોર્ટમાં હાજર નહોતો.એવું પણ જણાય છે કે સાક્ષીઓની સંખ્યા ૮ અને ૧૩ સિવાય જે અરજીના સમર્થનમાં સાક્ષીઓની તપાસ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી તે એક બહાનું હતું.ટ્રાયલ કોર્ટે માત્ર એક દિવસ માટે સ્થગનની મંજૂરી આપી હતી જેથી આરોપી વ્યક્તિઓ ૧૧/૦૬/૧૯૬૫ પર સાક્ષીઓની હાજરી સુરક્ષિત કરી શકે.તે દિવસે, બે સાક્ષીઓ સ્ટેશનની બહાર હોવાનું નોંધવામાં આવ્યું હતું અને એક સાક્ષીના સંદર્ભમાં એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલા બચાવ સાક્ષીઓની સૂચિમાંથી લેવામાં આવેલા સરનામાં પર તે નામની કોઈ વ્યક્તિ ન હતી.મુન્શીનું સમન્સ પરત મળ્યું ન હતું.આ સંજોગોમાં સંરક્ષણ બંધ હતું.

શ્રી ગુરુદ્દીને આ ફરિયાદ પર અમને સંબોધ્યા પછી, અમે તેમને પૂછ્યું કે શું તેઓ આ તબક્કે બચાવમાં સાક્ષીઓની તપાસ કરવી જરૂરી માને છે.વિદ્વાન વકીલે

પોતાના ગ્રાહકોની વકીલશ્રી લીધા પછી અને આ બાબત પર વિચાર કર્યા પછી, અદાલતમાં જણાવ્યું હતું કે તેમને આ અંતિમ તબક્કે કોઈ બચાવ પુરાવા રજૂ કરવામાં રસ નથી.પછી દલીલો ચાલુ રાખવામાં આવી હતી અને વ્યવહારીક રીતે દલીલોના અંતે શ્રી ગુરુદ્દીને આ બાબતે પુનર્વિચારણા પર બચાવ પુરાવા રજૂ કરવાની મંજૂરી આપવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.તદનુસાર અમે ૨૨/૦૮/૧૯૭૦ પર આદેશ આપ્યો હતો કે ટ્રાયલ કોર્ટને આરોપી વ્યક્તિઓને ૧૦ સાક્ષીઓની તપાસ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે.આ વિનંતી, વિલંબિત હોવા છતાં, ન્યાયના હિતમાં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટમાં, જોકે, બચાવમાં માત્ર એક જ સાક્ષી મુન્શી ખાન પુત્ર કાસમની પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી.આ સાક્ષી અનુસાર તે ૧૬/૦૬/૧૯૬૫ પર ટ્રાયલ કોર્ટમાં ગયો હતો પરંતુ કેટલાક કારકુન અથવા શિપાર્દ દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી કે કેસનો નિર્ણય પહેલેથી જ થઈ ચૂક્યો છે:ત્યારબાદ તે ઘરે પરત ફર્યો હતો.તેમના પુરાવા અનુસાર લગભગ ૫ કે ૬ વર્ષ પહેલાં જ્યારે આ ઘટના બની હતી તે દિવસોમાં તેમની માતા બીમાર હતી અને એમ. વાય. હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી.તેમના જણાવ્યા અનુસાર આ ઘટના આગ્રા હોટલ નજીક બોમ્બે બજારમાં બની હતી.સાક્ષી મહેરાબખાન પટેલને મળતો, જેમની બોમ્બે બજારમાં દૂધની દુકાન હતી અને ખરેખર તેઓ મહેરાબખાનના ઘરે સૂતા હતા.ઘટનાની તારીખે બપોરે લગભગ ૧૨ વાગ્યે સાક્ષી અને છોટેખાન આગ્રા હોટલ નજીક એકબીજા સાથે વાત કરી રહ્યા હતા ત્યારે તેઓએ મોચીપુરા બાજુથી આવતા કરામત પહલવાનને ઈશાક અને મન્સૂરને ગાળો આપતા જોયા.મન્સૂર પણ આગ્રા

હોટલની સામે ઊભો જોવા મળ્યો હતો.કરામત પહલવાને કહ્યું કે મન્સૂરના નોકરોએ પોતાના માલિકની ઉશ્કેરણીને કારણે પોતાના વિશે વધારે વિચારવાનું શરૂ કરી દીધું હતું અને તેઓ ૨ અથવા ૨ ૧/૨ ફૂટ લાંબી અને ૧ અથવા ૧/૨ ઇંચ જાડી લાકડી સાથે મન્સૂર તરફ દોડી આવ્યા હતા.કરમતે મન્સૂરને માથા પર લાકડી વડે ફટકો માર્યો હતો.મન્સૂરને લોહી વહેવા લાગ્યું.છોટેખાન મન્સૂરને તેની સાચકલ પર પોલીસ સ્ટેશન લઈ ગયો.ત્યાં મોટી ભીડ એકઠી થઈ ગઈ હતી પરંતુ સાક્ષી ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો હતો.આ સાક્ષીએ તેની મુખ્ય તપાસમાં આટલું જ કહ્યું છે.કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેણે કહ્યું કે તેને ઘટનાની તારીખ યાદ નથી અને એ પણ કે તેને ખબર નથી કે છોટેખાન જીવતો હતો કે મરી ગયો હતો.તેમના જણાવ્યા અનુસાર મન્સૂર સિવાય કોર્ટમાં હાજર કોઈ પણ આરોપી ઘટના સ્થળે હાજર ન હતા.સાક્ષી તેની માતાની સારવારના સંબંધમાં લગભગ આઠ દિવસ એમ. વાય. હોસ્પિટલમાં રહ્યો હતો.તેણે ઇનકાર કર્યો હતો કે ઇકબાલ પુત્ર કરામતના હાથમાં કોઈ લાકડી હતી અથવા તેણે મન્સૂરને કોઈ ફટકો માર્યો હતો.આ પુરાવા આપણને સંપૂર્ણપણે પ્રભાવહીન લાગે છે અને કોઈ ગંભીર વિચારણા અથવા ટિપ્પણીની જરૂર નથી.

જ્યારે આ અપીલ ટ્રાયલ કોર્ટના રિમાન્ડ રિપોર્ટ અને બચાવ પક્ષના પુરાવાના રેકૉર્ડ સાથે અમારી સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી ત્યારે દોષિત અપીલકર્તાઓ દ્વારા અપીલના સમર્થનમાં હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલશ્રી શ્રી સી. એલ. સરીન ફરીથી અમને સંબંધિત રેકૉર્ડમાં લઈ ગયા અને અપીલકર્તાઓની દોષિતતાને

પડકારતી દલીલોને સંબોધિત કરી.મુન્શિખાનની જુબાની વાંચ્યા પછી તેણે અમને તેના પુરાવા સ્વીકારવા માટે સમજાવવાનો નબળો પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ આ સાહસની નિર્થકતાને સમજીને તેણે ટૂંક સમયમાં પ્રયાસ છોડી દીધો.જે કે, તેમની મુખ્ય અને મુખ્ય દલીલ એ હતી કે જે સાક્ષીઓના પુરાવા પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પાંચ આરોપી વ્યક્તિઓની હાજરીના સંદર્ભમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો ન હતો, જેમના નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું, તે વર્તમાન અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા માટે માનવામાં ન આવવો જોઈએ.આ દલીલના સમર્થનમાં તેમણે અમને મૃતકના પુત્ર ઈકબાલ બેગ (ફરિયાદી સાક્ષી ૧) ના પુરાવા દ્વારા લઈ ગયા અને રજૂઆત કરી કે તેઓ એક રસ ધરાવતા સાક્ષી હતા અને તેમના પુરાવા અવિશ્વસનીય હતા કારણ કે તેમની જુબાની નારાયણસિંહ ફરિયાદી સાક્ષી ૨૫ ના પુરાવા સાથે મેળ ખાતી ન હતી જેમણે સ્થળ યોજના તૈયાર કરી હતી.વકીલશ્રી અહેમદ ખાન પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૨, મોહમ્મદ શફી પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૩, ઇસ્માઈલ પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૬, ડૉક્ટર બી. એન. ચેટર્જી, પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૧૦, શિતલપ્રસાદ પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૨૪ અને અબ્દુલકાદર પ્રોસીક્યુશન સાક્ષી ૨૯ના નિવેદનોના અમુક ભાગોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો.તેમનો હુમલો ફર્સ્ટ ઇન્ફર્મેશન રિપોર્ટ તરફ પણ નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યો હતો.તેમના જણાવ્યા અનુસાર ઈકબાલ બેગ દ્વારા દાખલ કરાયેલ એફ. આઈ. આર. વાસ્તવમાં સમયની પ્રથમ માહિતી નહોતી, કારણ કે આ ઘટના સંબંધિત માહિતી મન્સૂર દ્વારા પહેલેથી જ બનાવવામાં આવી હતી.ઈકબાલ બેગ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી માહિતી

એફ. આઈ. આર. ન હતી અને મન્સૂરે અગાઉ અહેવાલ આપ્યો હતો તે વકીલશ્રી સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સંમત થવામાં અસમર્થ છીએ.તપાસને બદનામ કરવાના હેતુથી પોલીસની કેસ ડાયરીની પણ કેટલીક ટીકા કરવામાં આવી હતી.

આ તમામ દલીલો કે જેને વિદ્વાન વકીલશ્રી આગળ વધારવા માટે સખત મહેનત કરી છે તે આ અદાલતમાં સરળ કારણોસર ખોટી ધારણા છે કે બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ અદાલત સામાન્ય રીતે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતાને ધ્યાનમાં લેવા માટે પુરાવાઓનું ફરીથી મૂલ્યાંકન કરતી નથી જાણે કે તે પ્રથમ અપીલની અદાલત હોય.જ્યાં સુધી ફોજદારી સુનાવણીને કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા પ્રક્રિયાની અનિયમિતતા દ્વારા દૂષિત કરવામાં ન આવે અથવા કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં ન આવે જે અયોગ્ય સુનાવણીમાં પરિણમે છે, અથવા જ્યાં સુધી ચુકાદાને પરિણામે ન્યાયની ઘોર નિષ્ફળતા ન થાય ત્યાં સુધી, આ અદાલત એક નિયમ તરીકે તેના પોતાના સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે આગળ વધતી નથી.અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલશ્રીકાર દ્વારા આવી કોઈ નબળાઈ દર્શાવવામાં આવી નથી.

અમે ફરિયાદી પક્ષની વાર્તાની વ્યાપક આવશ્યક લાક્ષણિકતાઓ ટૂંકમાં કહી શકીએ છીએ જે નજરે જોનારા સાક્ષીઓ દ્વારા વર્ણવવામાં આવી છે અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે.મન્સૂરે આરોપી ઇશાક, યુનુસ અને

ગબ્બુને નોકરી પર રાખ્યા છે.રાશિદ બાળપણથી જ મન્સૂરનો મિત્ર છે.આરોપી મહમૂદખાન પુત્ર દિલાવરખાન, અજીમખાન અને હકીમખાન એ ત્રણ પઠાણ છે જે સામાન્ય રીતે મન્સૂરની દુકાન પર જતા હતા.તેઓ સાથે મળીને અફીણની દાણચોરીના નાપાક વેપારમાં સામેલ હોવાનું કહેવાય છે.કરામત બેગ અને તેમના પુત્ર ઇકબાલ બેગ મન્સૂરની પાર્ટીનો વિરોધ કરે છે.ખરેખર બંને જૂથો વચ્ચે અવિરત ઝઘડા થયા છે.મન્સૂરના નોકરો ઘણીવાર કરામત અને તેના પુત્ર પ્રત્યે આક્રમક અને ઉશ્કેરણીજનક વર્તન કરતા હતા.વર્તમાન ઘટનાના લગભગ બે મહિના પહેલા નવી મુશ્કેલીના પરિણામે, પક્ષો વચ્ચે કલમ ૧૦૭ ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા હેઠળ કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી હતી.૧૯/૦૧/૧૯૬૫ ના રોજ, કરામત તાજ લોન્ડ્રીથી બપોરના સમયે કેટલાક જામફળ અને એક બોટલ સાથે તેના ઘરે જવા માટે નીકળ્યો હતો.તે રમઝાનના દિવસો હતા.તે જવાહર માર્ગથી આગળ વધી રહ્યો હતો અને જ્યારે તે બોમ્બે બજાર તરફ વળ્યો ત્યારે તે કરામત ખાતે ઈશ્ક અને યુનુસ ઈશ્કને મળ્યો, જેનાથી તે ગુસ્સે થઈ ગયો.તેમના નાના દિવસોમાં કરામત એક પ્રખ્યાત કુસ્તીબાજ તરીકે જાણીતા હતા.ઈશ્ક પર બૂમો પાડી રહેલા કરામત ઈશ્કની પાછળ ભાગી ગયો હતો.જ્યારે તેઓ ગ્રાન્ડ નેશનલ બેકરી પાસે પહોંચ્યા ત્યારે તેમણે ત્યાં મન્સૂરને જોયો.મન્સૂરના નોકરોના દુર્વ્યવહાર વિશે કરામતની ફરિયાદ પર, મન્સૂરે જવાબ આપ્યો કે આ બાબતને કાયમ માટે ઉકેલી લેવી જોઈએ.તેના પિતાની બૂમો સાંભળીને ઇકબાલ પણ તેની પાછળ ગયો.શું સમાધાન થવાનું હતું તે અંગે કરામતની પૂછપરછના જવાબમાં, મન્સૂરે તેના નોકરોને કામ શરૂ કરવા નિર્દેશ

આપ્યો.ત્યારબાદ રાશિદે કરામત પર છરી વડે હુમલો કર્યો હતો.મન્સૂરે એવું પણ સૂચન કર્યું હતું કે કરામતની નસો કાપી નાખવી જોઈએ.ત્યાં પહોંચેલા એકબલે નજીકના એક ફકીર પાસેથી લાકડી છીનવી લીધી હતી અને તેના પિતાને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.પરંતુ તે દરમિયાનગીરી કરી શકે તે પહેલાં મન્સૂરે કરામતની ગરદન પર એક છરી અને છાતી પર બીજી છરી મારી હતી.યુનુસ અને ઇશાકે પણ કરામત સાથે ઝપાઝપી કરવાનું શરૂ કર્યું.એકબલે તેમને લાકડીથી માર માર્યો હતો.આના પર મન્સૂરે રાશિદને ઇકબાલની નસો કાપી નાખવાનું કહ્યું અને તેણે પોતે પણ ઇકબાલ પર છરી વડે હુમલો કર્યો પરંતુ ફટકો નિશાન ચૂકી ગયો.આ દરમિયાન ઇકબાલ લપસી ગયો હતો પરંતુ ઇશાકે તેના ડાબા હાથમાં ઈજા પહોંચાડી તે પહેલાં નહીં.મહેમૂદે ઇકબાલના ડાબા હાથમાં પણ ફટકો માર્યો હતો.કરામત કે જેને મન્સૂરની ટુકડી દ્વારા વધુ માર મારવામાં આવ્યો હતો તે બેભાન થઈ ગયો હતો.ઇકબાલ સીધો પોલીસ સ્ટેશન ગયો અને રિપોર્ટ દાખલ કર્યો.નજરે જોનારા સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા ફરિયાદી પક્ષના નિવેદનની આ વ્યાપક લાક્ષણિકતાઓ હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી અને તે પક્ષ જૂથોના કેસ હોવાથી બંને અદાલતો દ્વારા માર્ગદર્શનની તપાસ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ વ્યક્તિગત આરોપી વ્યક્તિના સંદર્ભમાં શંકાનું કોઈ તત્વ હોય તો તેને તેનો લાભ આપવો જોઈએ.

ત્યારબાદ શ્રી સરીને રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલ પર કાર્યવાહી કરવા માટે આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણોનું

પાલન કર્યું નથી અને આ રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે સંવત સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને કેશવ ગંગા રામ નવગે અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય કેસમાં આ અદાલતના બિન-નોંધાયેલા ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.અમારા મતે આ રજૂઆત સંપૂર્ણપણે પાયાવિહોળી છે.ઉચ્ચ અદાલતે સંવત સિંહના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણની અવગણના કરી ન હતી.તે નિર્ણય અનુસાર આ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયોમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રદ કરવા માટે "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો"શબ્દોનો હેતુ એ વિચારને વ્યક્ત કરવાનો છે કે અપીલ અદાલત માત્ર શીઓ સ્વરૂપ વિરુદ્ધ રાજા સમ્રાટમાં પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખશે નહીં, પરંતુ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ ખોટો હતો તે નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે તેના સ્પષ્ટ કારણો પણ આપવાના રહેશે.અમારી સમક્ષના કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે આ અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખ્યા છે.કેશવ ગંગા રામ નવગેના કેસમાં વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે સાક્ષીઓના પુરાવા પર અવિશ્વાસ કર્યો હતો, જેમણે તેમના મતે આ ઘટના વિશે પોપટ જેવી રીતે વાત કરી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ત્રણ મૃત્યુની ઘોષણાઓને પણ નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને અન્ય પુરાવાને પણ અવિશ્વાસને લાયક ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલ પર મૃત્યુ પામેલા ત્રણમાંથી બે નિવેદનો પર આધાર રાખ્યો હતો અને સાક્ષીઓના પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દર્શાવ્યા મુજબ તે સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદનની વિસંગતતાઓ અને અસંભવિતતાઓને ધ્યાનમાં

લીધી ન હતી.અદાલતે લક્ષ્મણ કાલૂ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનોને મંજૂરી સાથે ટાંક્યા હતા જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતની સત્તાઓ દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલની સુનાવણીમાં તે જ અદાલતની સત્તાઓથી અલગ નથી, પરંતુ સત્ર ન્યાયાધીશના ચુકાદાને ઉલટાવવામાં ઉચ્ચ અદાલતે સત્ર ન્યાયાધીશે કોઈ ચોક્કસ સાક્ષી પર અવિશ્વાસ કરવા માટે આપેલા તમામ કારણોને યોગ્ય માન આપવું જોઈએ અને આ બાબતનો વિપરીત દૃષ્ટિકોણ લેતા પહેલા તે કારણોને અસરકારક રીતે દૂર કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.અમારી સામેના કેસમાં ઉચ્ચ અદાલત, અમારા મતે, આ અવલોકનોની વિરુદ્ધ ન હતી.ખરેખર અપીલકર્તાઓના વિંદ્ધાન વકીલશ્રી એ બતાવવામાં અસમર્થ હતા કે કેવી રીતે ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષતા સામેની અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોની અવગણના કરી હતી.સંવત સિંહના કેસમાં, તે ઉદ્દેખનીય છે, આ અદાલતે અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ અદાલતની સત્તાના ઉપયોગ અંગે નીચેના અવલોકનો કર્યા હતા.ત્યાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું:

"બંધારણની કલમ ૧૩૬ આ અદાલતને બંધારણ દ્વારા અન્યથા પૂરી પાડવામાં આવેલ ન હોય તેવા યોગ્ય કેસોમાં અપીલ સ્વીકારવાની વ્યાપક વિવેકાધીન સત્તા પ્રદાન કરે છે.તે અનામત સત્તામાં ગર્ભિત છે કે તેને

સંપૂર્ણ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાતી નથી, પરંતુ નક્કી કરેલા કેસો દખલગીરીની મંજૂરી આપતા નથી સિવાય કે "કાનૂની પ્રક્રિયાના સ્વરૂપોની અવગણના કરીને અથવા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરીને અથવા અન્યથા, નોંધપાત્ર અને ગંભીર અન્યાય કરવામાં આવ્યો હોય".અનુચ્છેદ ૧૩૬ને વ્યાપક શબ્દોમાં જોડવામાં આવી હોવા છતાં, આ અદાલતની પ્રથા હકીકતના પ્રશ્નોમાં દખલ કરવાની નથી સિવાય કે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યારે તારણ એવું હોય કે તે અદાલતના અંતઃકરણને આંચકો આપે.વર્તમાન કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલતે શીઓ સ્વરૂપના કેસમાં નિર્ધારિત કોઈપણ સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી અને એવા કારણો પણ આપ્યા છે જેના કારણે તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્ણય વાજબી ન હતો.આ સંજોગોમાં, અમે ઉપરોક્ત તારણોને સ્વીકાર્યા ન હોવા માટે કોઈ કેસ બનાવવામાં આવ્યો નથી.

વર્તમાન કેસમાં આપણે આગળ શોધી કાઢીએ છીએ કે મહેમૂદ કે જેને નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલ પર દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો તે ત્યારથી તેની સજા ભોગવી ચૂક્યો છે અને હવે તે જેલમાં નથી.વકીલશ્રી દલીલ કરી હતી કે જો મહેમૂદની દોષિતતાને રદ કરવામાં આવે તો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ૧૪૯ લાગુ કરવા માટે કોઈ વાજબીપણું રહેશે નહીં. અમે એવું માનવા માટે સહમત નથી કે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં આવી કોઈ ગંભીર અથવા ગંભીર ભૂલ છે જે મહેમૂદને દોષિત ઠેરવતા આદેશમાં અમારી દખલગીરીને યોગ્ય ઠેરવે.ઉચ્ચ

અદાલતે પુરાવા પર વિચાર કર્યો અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવી.વિદ્વાન વકીલશ્રી દ્વારા ન્યાયની નિષ્ફળતા સૂચવતી કોઈ કાનૂની ભૂલ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું નથી.વર્તમાન અપીલકર્તાઓની સજા, એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવી શકે છે કે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૦૩ હેઠળ પણ છે અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ લાગુ ન થાય તો પણ આ સજા કોઈ પણ સંજોગોમાં અયોગ્ય રહેશે.જો કે, અમે એ દલીલને સ્વીકારતા નથી કે મહેમૂદને ખોટી રીતે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ લાગુ પડતી નથી.

અંતે વકીલશ્રી એ રજૂઆત પર ભાર મૂક્યો કે હાઈકોર્ટમાં અપીલ અયોગ્ય હતી કારણ કે અપીલ રજૂ કરનાર વધારાના સરકારી વકીલ સરકારી વકીલ ન હતા.જે રાજપત્ર સૂચના તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે તે દર્શાવે છે કે વધારાના સરકારી વકીલ શ્રી દુબેને મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ઉદ્ભવતા કેસોના સંદર્ભમાં હાઈકોર્ટના સરકારી વકીલ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા.વકીલશ્રી એક કુશળ દલીલ કરી હતી, એટલે કે, મિસ્ટર દુબેને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશો સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ રજૂ કરવા માટે સરકારી વકીલ તરીકે ગણી શકાય નહીં, કારણ કે અપીલને એક કેસ તરીકે વર્ણવી શકાતી નથી, જે હાઈકોર્ટમાં ઊભો થયો હતો, જેમાં માત્ર એક જ સંજોગોમાં, તે સરકારી વકીલ તરીકે કામ કરશે.દલીલને માત્ર નકારી કાઢવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે.વકીલશ્રી ભીમપ્પા બાસપ્પા ભુ સન્નાપત વિરુદ્ધ લક્ષ્મણ શિવરાયપ્પા સમગૌડા અને

અન્ય તરીકે નોંધાયેલા આ અદાલતના નિર્ણયથી સમર્થન મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.આ નિર્ણયમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે "કેસ"શબ્દ કે જેને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી તે કાનૂની વર્તુળોમાં સારી રીતે સમજી શકાય છે અને તેનો સામાન્ય રીતે અર્થ એ થાય છે કે ગુનામાં કથિત વ્યક્તિની કાર્યવાહી માટેની કાર્યવાહી.એવું ઉમેરવામાં આવ્યું હતું કે અન્ય સંદર્ભોમાં આ શબ્દ અન્ય પ્રકારની કાર્યવાહીનું પ્રતિનિધિત્વ કરી શકે છે.પરંતુ કલમ ૪૧૭ (૩) ના સંદર્ભમાં કોર્ટે કહ્યું કે તેનો અર્થ એવી કાર્યવાહી થવી જોઈએ જે અંતે આરોપી વ્યક્તિને આરોપમુક્ત, દોષિત ઠેરવવા અથવા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં પરિણમે છે.જો કંઈપણ હોય, તો આ નિર્ણય અપીલકર્તાઓની દલીલની વિરુદ્ધ જાય છે.આરોપી વ્યક્તિઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં પરિણમતો કેસ સ્પષ્ટપણે રાજ્યમાં ઉદ્ભવતો કેસ હશે અને જાહેરનામાની વિચારણા હેઠળનો કેસ હશે અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયના સરકારી વકીલ એવા વધારાના સરકારી વકીલ આવા કેસમાં અપીલ રજૂ કરવા માટે હકદાર હશે.કલમ ૪ (૧) (i) ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા, જે કલમ ૪૮૨ ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા સાથે મળીને "સરકારી વકીલ"ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેના હેઠળ રાજ્ય સરકારને સરકારી વકીલની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, વધારાના સરકારી વકીલની જ્યારે મધ્યપ્રદેશ રાજ્યમાં ઉદ્ભવતા કેસોના સંદર્ભમાં હાઈકોર્ટ માટે સરકારી વકીલ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે, ત્યારે અમારા મતે, તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશો સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ રજૂ કરવા માટે કાયદેસર રીતે સશક્ત સરકારી વકીલ તરીકે ગણવા જોઈએ.શ્રી સરીન દ્વારા ભગવાન દાસ

વિરુદ્ધ ધ કિંગ તરીકે નોંધાયેલો પ્રિવી કાઉન્સિલનો નિર્ણય પણ તેમની દલીલની વિરુદ્ધ છે.તે વધુ નોંધવા યોગ્ય છે કે આ વાંધો હાઈકોર્ટમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.તેથી, અમે એ રજૂઆતને ટકાવી રાખવામાં અસમર્થ છીએ કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ હાઈકોર્ટમાં અનધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી.

તેથી, આરોપી વ્યક્તિઓ વતી કરવામાં આવેલી અપીલ નિષ્ફળ થવી જોઈએ.

મિસ્ટર શ્રોફે પાંચ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલ પર યોગ્ય રીતે દબાણ કર્યું ન હતું, જે નીચેની બંને અદાલતો દ્વારા સહવર્તી આદેશ પર આધારિત હતું.મહેમૂદના સંદર્ભમાં પણ, જેમણે તેમની સજા પૂરી કરી લીધી છે, તેમને પહેલેથી જ મુક્ત કરી દેવામાં આવ્યા છે, તેમણે સજા વધારવા માટે તેમની અપીલ પર ગંભીરતાથી દબાણ કર્યું ન હતું.અન્યથા પણ, સજા વધારવાની વિનંતીના સંદર્ભમાં, અમને હાઈકોર્ટના આદેશથી અલગ પડવા માટે કોઈ નક્કર આધાર મળતો નથી.

અંતિમ પરિણામમાં, બંને અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલો બરતરફ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ.

અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*